

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ મુકામે ગુજરાતની નામદાર હાઈકોર્ટમાં

આર/ક્રિમિનલ અપીલ નંબર: ૭૦/૨૦૧૧

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયાધિશ સુશ્રી એસ.વી. પિંટો

સહી/-

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	✓	

=====

ગુજરાત રાજ્ય

વિરુદ્ધ

હિતેન્દ્રસિંહ શાનુસિંહ ગોહિલ અને અન્ય

=====

ઉપસ્થીતી:-

અપીલકર્તા નંબર ૧ વતી વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી આદિત્ય જાડેજા

સામાવાળા/પ્રતિવાદી નંબર ૧, ૨ ને નોટિસની બજવણી થયેલ છે

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયાધિશ સુશ્રી એસ.વી. પિંટો

તારીખ: ૦૮/૦૧/૨૦૨૬

મૌખિક ચુકાદો

૧. આ અપીલ અપીલકર્તા રાજ્ય દ્વારા ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૮(૧)(૩) હેઠળ વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ (એસીબી) અને એફટીસી, જીલ્લો નર્મદા @ રાજપીપળા (ત્યારબાદ 'વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ' તરીકે ઓળખાયેલ) દ્વારા સ્પેશિયલ એસીબી કેસ નંબર ૨ ઓફ ૨૦૦૮ માં તારીખ ૩૦/૦૩/૨૦૧૧ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા દોષમુક્તિના ચુકાદા અને હુકમ સામે દાખલ કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે સામાવાળાઓ - મૂળ આરોપીઓને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ (ત્યારબાદ 'પી.સી. એક્ટ' તરીકે ઓળખાયેલ) ની કલમ ૭, ૧૩(૧)(ડી) અને ૧૩(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓમાંથી દોષમુક્ત કર્યા છે.

૧.૧. સરળતા, સ્પષ્ટતા અને સંક્ષિપ્તતા ખાતર, સામાવાળાઓને ત્યારબાદ મૂળ કેસમાં તેમની કક્ષા અને હરોળ મુજબ 'આરોપી' તરીકે સંબોધવામાં આવ્યા છે.

૨. વર્તમાન અપીલ દાખલ કરવા તરફ દોરી જતી પ્રાસંગિક હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧. આરોપી નંબર ૧ નાયબ મામલતદાર તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને તેઓ એક જાહેર સેવક હતા. આરોપી નંબર ૨ એ આરોપી નંબર ૧ ના પરિચિત ખાનગી વ્યક્તિ હતા. વાંસલા ગામની સીમમાં આવેલી બ્લોક નંબર ૧૦૬ વાળી ખેતીની જમીન મૂળ ફરિયાદી કરણસિંહ કુબેરભાઈ તડવીના નાની ગીરીજાબેન, તે મોતીભાઈ જીવાભાઈના વિધવા, ના નામે હતી અને તેમના અવસાન બાદ, તેમના પુત્રીઓ ચંચળબેન મોતીભાઈ અને સવિતાબેન મોતીભાઈના નામો મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. જમીનના બંને માલિકો વૃદ્ધ અને મોટી ઉંમરના હોવાથી, તેઓએ જમીન માટે ફરિયાદીની તરફેણમાં પાવર ઓફ એટર્ની કરી આપી હતી અને ફરિયાદી આ જમીનને નવી શરતમાંથી જૂની શરતમાં ફેરવવા માંગતા હતા. ફરિયાદી ફરિયાદ દાખલ કરતા ત્રણ મહિના પહેલા રાજપીપળા ખાતેની કચેરીએ ગયા હતા અને તેમને ચેકલિસ્ટ સાથેનું એક ફોર્મ આપવામાં આવ્યું હતું તથા ચેકલિસ્ટમાં દર્શાવેલા દસ્તાવેજો

સાથે અરજી સબમિટ કરવા માટે જણાવવામાં આવ્યું હતું. તેઓએ દસ્તાવેજો એકત્ર કર્યા હતા, પરંતુ કોલમ નંબર ૧૬ પરનો દસ્તાવેજ, જે સક્ષમ સત્તાધિકારીની પરવાનગી અંગેનો હતો તે બાકી હતો અને તારીખ ૨૦/૦૨/૨૦૦૮ ના રોજ, તેઓ તેમના સુપરવાઈઝર જીતુભાઈ પ્રભુભાઈ સાથે ડેપ્યુટી કલેક્ટર, રાજપીપળાની કચેરીએ ગયા હતા અને આરોપી નંબર ૨ ને મળ્યા હતા, જેમણે તેમને અરજી સબમિટ કરવા જણાવ્યું હતું. આરોપી નંબર ૧ એ રૂપિયા ૫,૫૦૦/- ની ગેરકાયદેસર લાંચની રકમની માંગણી કરી હતી અને જણાવ્યું હતું કે જો ગેરકાયદેસર લાંચની રકમ ચૂકવવામાં આવે તો તેઓ તરત જ પરવાનગી આપી દેશે. ફરિયાદી પાસે જરૂરી ભંડોળ ન હોવાથી, તેમણે આરોપી નંબર ૧ ને જણાવ્યું હતું કે જ્યારે તેમના ટ્રેક્ટરના નાણાં આવશે ત્યારે તેઓ રકમ આપી દેશે. તારીખ ૨૮/૦૨/૨૦૦૮ ના રોજ, જ્યારે ફરિયાદી તેમના ઘરે હતા, ત્યારે આરોપી નંબર ૧ ઘરે આવ્યા હતા અને તેમને પૂછ્યું હતું કે તેમણે નાણાંની વ્યવસ્થા કરી છે કે કેમ, પરંતુ વ્યવસ્થા ન થઈ હોવાથી, ફરિયાદીએ તેમને જણાવ્યું હતું કે તેઓ વહેલી તકે રકમ ચૂકવી દેશે. ત્યારબાદ આરોપીએ માંગણી કરી હતી કે આ રકમ તારીખ ૦૩/૦૩/૨૦૦૮ ના રોજ ચૂકવવામાં આવે અને ફરિયાદીને તેમના સુપરવાઈઝર જીતુભાઈ તડવી સાથે રકમ મોકલવા જણાવ્યું હતું. ફરિયાદી ગેરકાયદેસર લાંચની રકમ ચૂકવવા માંગતા ન હોવાથી, તેઓ તારીખ ૦૧/૦૩/૨૦૦૮ ના રોજ એસીબી પોલીસ સ્ટેશન, ભરૂચ ખાતે ગયા હતા અને ફરિયાદીની ફરિયાદ નોંધવામાં આવી હતી.

૨.૨. ટ્રેપ ગોઠવનાર અધિકારીએ પંચ સાહેદોને બોલાવ્યા હતા અને ફરિયાદી તથા પંચ સાહેદોની હાજરીમાં ફિનોલ્ફથેલિન પાવડર અને સોડિયમ કાર્બોનેટના દ્રાવણનું પ્રયોગ-આંક કરવામાં આવ્યું હતું અને પંચ સાહેદો તથા ફરિયાદીને ફિનોલ્ફથેલિન પાવડર અને સોડિયમ કાર્બોનેટના દ્રાવણની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવવામાં આવી હતી. ફરિયાદીએ રૂપિયા ૫૦૦/- ના દરની અગિયાર ચલણી નોટો આપી હતી અને તમામ ચલણી નોટો પર ફિનોલ્ફથેલિન પાવડર લગાડીને ફરિયાદીના શર્ટના ડાબા ખિસ્સામાં મૂકવામાં આવી હતી અને ટ્રેપનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદી, પંચ સાહેદો અને દરોડા પાડનાર ટુકડીના સભ્યો રાજપીપળા ખાતે આરોપી નંબર ૧ ની કચેરીએ પહોંચ્યા હતા. ફરિયાદી અને પંચ સાહેદ નંબર ૧ આરોપી નંબર ૧ ને મળ્યા હતા, અને તે સમયે, આરોપી નંબર ૧ એ ગેરકાયદેસર લાંચની રકમની માંગણી કરી હતી અને ફરિયાદીએ લાંચની ચલણી નોટો આરોપી નંબર ૨ ને આપી હતી, જેમણે આરોપી નંબર ૧ ના કહેવાથી તે સ્વીકારી હતી. પૂર્વ-નિર્ધારિત ઈશારો કરવામાં આવ્યો હતો અને દરોડા પાડનાર ટુકડીના સભ્યો આવ્યા હતા અને આરોપીને રંગેહાથ ઝડપી લીધા હતા. ભરૂચ એસીબી પોલીસ સ્ટેશનમાં પી.સી. એક્ટની કલમ ૭, ૧૩(૧)(ડી) અને ૧૩(૨) હેઠળ ગુનો સી.આર. નંબર ૩ ઓફ ૨૦૦૮ થી નોંધવામાં આવ્યો હતો.

૨.૩. આરોપીઓને વિધિવત સમન્સ બજાવવામાં આવ્યા હતા અને બંને આરોપીઓ વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હાજર થયા હતા અને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૨૦૭ હેઠળની વિધિવત પ્રક્રિયા પૂર્ણ થયા બાદ, આરોપીઓ સામે આંક-૧૪ પર તહોમતનામું ઘડવામાં આવ્યું હતું અને આરોપીઓના નિવેદનો અનુક્રમે આંક-૧૫ અને આંક-૧૬ પર નોંધવામાં આવ્યા હતા, જેમાં બંને આરોપીઓએ તહોમતનામામાં મૂકવામાં આવેલા આક્ષેપોનો ઇનકાર કર્યો હતો અને પ્રીસિક્યુશનના તમામ પુરાવા રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવ્યા હતા. પ્રોસિક્યુશને આરોપીઓ સામેનો તહોમત સાબિત કરવા માટે ૮ સાહેદોની તપાસ કરી હતી અને ૧૫ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા હતા. વિદ્વાન એ.પી.પી. એ આંક-૮૫ પર કેસ પૂર્ણ કરવાનું પુરસીસ ફાઇલ કર્યું હતું અને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીઓના ફર્ધર સ્ટેટમેન્ટ (વધારાના નિવેદનો) નોંધવામાં આવ્યા હતા, જેમાં આરોપીઓએ તેમની વિરૂદ્ધના તમામ પુરાવાઓનો ઇનકાર કર્યો હતો, સાક્ષીના પાંજરામાં જવા અથવા પુરાવા રજૂ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે તેમની વિરૂદ્ધ ખોટો કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે.

૨.૪. વિદ્વાન એ.પી.પી. અને બંને આરોપીઓના વિદ્વાન એડવોકેટની દલીલો સાંભળ્યા પછી, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે આક્ષેપિત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા આરોપીઓને તમામ ગુનાઓમાંથી દોષમુક્ત કર્યા હતા.

૩. દોષમુક્તિના આક્ષેપિત ચુકાદા અને હુકમથી નારાજ અને અસંતુષ્ટ થઈને, અપીલકર્તા-રાજ્યે મુખ્યત્વે એવી દલીલ સાથે વર્તમાન અપીલ દાખલ કરી છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ દોષમુક્તિનો આક્ષેપિત ચુકાદો સ્પષ્ટપણે ભૂલભરેલો, વિકૃત અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓથી વિપરીત છે, કારણ કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ પ્રોસિક્યુશનના પુરાવાને તેના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં મૂલવવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે. તપાસ કરનાર અધિકારી, દરોડા પાડનાર ટુકડી અને અન્ય પોલીસ સાહેદો દ્વારા વિધિવત સમર્થિત ફરિયાદીનો સુસંગત અને સબળ પુરોવો, ગુનાના આવશ્યક તત્વો, એટલે કે ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી, સ્વીકૃતિ અને પુનઃપ્રાપ્તિને વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત કરે છે. સ્વતંત્ર પંચ સાહેદે સમગ્ર ટ્રેપ પ્રક્રિયા, આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલી માંગણી, લાંચની રકમની સ્વીકૃતિ અને લાંચની ચલણી નોટોની પુનઃપ્રાપ્તિ વિશે સ્પષ્ટપણે જુબાની આપી છે, જેને પંચનામું, ફિનોલ્ફથેલિન પાવડર અને સોડિયમ કાર્બોનેટના દ્રાવણના પ્રયોગો દ્વારા વધુ સમર્થન મળે છે. આરોપી નંબર ૧ વતી લાંચ સ્વીકારનાર આરોપી નંબર ૨ ના સભાન કબજામાંથી પાવડર લગાડેલી ચલણી નોટોની પુનઃપ્રાપ્તિ વિધિવત સાબિત થાય છે. તેમ છતાં, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે ક્ષુલ્લક અને અપ્રસ્તુત આધારો પર વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર પુરાવાઓને ફગાવી દીધા છે, ગૌણ વિસંગતતાઓને અયોગ્ય મહત્વ આપ્યું છે અને મહત્વના સમર્થક પુરાવાઓની અવગણના કરી છે, જેના પરિણામે ન્યાયનો ગંભીર

અપલાપ થયો છે. તેથી, દોષમુક્તિનો આક્ષેપિત ચુકાદો અને હુકમ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ટકી શકે તેવો નથી અને તેને રદ કરવા તેમજ બાજુ પર મૂકવા પાત્ર છે.

૪. અપીલકર્તા રાજ્ય વતી વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી આદિત્ય જાડેજાને સાંભળવામાં આવ્યા. નોટિસ બજી ગઈ હોવા છતાં, સામાવાળાઓ – મૂળ આરોપીઓ રૂબરૂ અથવા એડવોકેટ મારફતે હાજર થયા નથી. દોષમુક્તિના આક્ષેપિત ચુકાદા અને હુકમનું અવલોકન કર્યું અને કેસના રેકૉર્ડ પરના પ્રોસિક્યુશનના સમગ્ર પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કર્યું.

૫. અપીલકર્તા રાજ્ય વતી વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી આદિત્ય જાડેજાએ આ અદાલતને રેકૉર્ડ પરના પ્રોસિક્યુશનના સમગ્ર પુરાવાઓ દર્શાવ્યા છે અને ભારપૂર્વક દલીલ કરી છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે એવું ઠરાવવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે કે ફરિયાદી એટલે કે પી.ડબલ્યુ.-૧ કરણસિંહ કુબેરભાઈ તડવીનો પુરાવો તપાસ કરનાર અધિકારીના પુરાવા સાથે મેળ ખાતો નથી, જ્યારે કે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓનું યોગ્ય અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી, સ્વીકૃતિ અને પુનઃપ્રાપ્તિને વ્યાજબી શંકાથી પર સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત કરે છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ આંક-૩૬ પર તપાસવામાં આવેલા પી.ડબલ્યુ.-૩ રાજેન્દ્રકુમાર કરણાશંકર ત્રિવેદીના વિશ્વસનીય અને સુસંગત પુરાવાને મૂલવવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે, જેમણે તેમની

જુબાનીમાં કોઈ મહત્વના વિરોધાભાસો કે સુધારા વિના, સમગ્ર ટ્રેપ પ્રક્રિયા અને પ્રશ્નગર્ભિત ઘટનાને સ્પષ્ટપણે સમર્થન આપ્યું છે. પ્રોસિક્યુશને પી.ડબલ્યુ.-૧ કરણસિંહ કુબેરભાઈ તડવી ફરિયાદી અને તપાસ કરનાર અધિકારીના સબળ પુરાવા દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિ વિધિવત સાબિત કરી છે, અને તેથી, પી.સી. એક્ટની કલમ ૨૦ હેઠળની વૈધાનિક ધારણા બાંધવી જોઈતી હતી, ખાસ કરીને જ્યારે બચાવ પક્ષ પ્રોસિક્યુશનના કેસનું ખંડન કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હોય. વિદ્વાન એ.પી.પી. એ વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ નોંધવામાં આવેલ આરોપી નંબર ૨ નું નિવેદન આરોપી નંબર ૧ વતી સ્વીકારવામાં આવેલી લાંચની રકમની પુનઃપ્રાપ્તિ અંગે કોઈ ખુલાસો આપતું નથી, જે પ્રોસિક્યુશનના કેસને વધુ મજબૂત બનાવે છે. વિદ્વાન એ.પી.પી. એ વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે ખોટો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે પ્રોસિક્યુશન આરોપો સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે, જ્યારે કે માંગણી, સ્વીકૃતિ અને પુનઃપ્રાપ્તિના સંદર્ભમાં પી.ડબલ્યુ.-૧ કરણસિંહ કુબેરભાઈ તડવી - ફરિયાદી અને પોલીસ સાહેબોના પુરાવા વચ્ચે સ્પષ્ટ સમર્થન છે. તદુપરાંત, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલ એવું તારણ કે પ્રોસિક્યુશનનો કેસ પાયાની નબળાઈઓથી પીડાય છે, તે પી.ડબલ્યુ.-૧ કરણસિંહ કુબેરભાઈ તડવી - ફરિયાદી અને તપાસ કરનાર અધિકારીના સબળ અને વિશ્વસનીય પુરાવાઓથી વિપરીત અને વિકૃત છે. વિદ્વાન એ.પી.પી. એ વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે મુખ્ય અને

સુસંગત પ્રોસિક્યુશન પુરાવાઓને નજરઅંદાજ કરીને નાની વિસંગતતાઓને અયોગ્ય મહત્વ આપ્યું છે, જે કાયદામાં અસ્વીકાર્ય છે અને પી.ડબલ્યુ.-૧ કરણસિંહ કુબેરભાઈ તડવી - ફરિયાદી, પોલીસ સાહેબો અને ટ્રેપ ગોઠવનાર અધિકારીનો પુરાવો માંગણી, સ્વીકૃતિ, પુનઃપ્રાપ્તિ અને વૈજ્ઞાનિક પુરાવા સહિતની સમગ્ર ટ્રેપની કાર્યવાહીને સ્પષ્ટપણે સમર્થન આપે છે, અને તેથી, દોષમુક્તિ એ પુરાવાના ખોટા અર્થઘટન અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીના અયોગ્ય મૂલ્યાંકન પર આધારિત છે, જેના કારણે આક્ષેપિત ચુકાદો કાયદાની દ્રષ્ટિએ ટકી શકે તેવો નથી અને આ માનનીય અદાલત દ્વારા હસ્તક્ષેપની માંગ કરે છે.

૬. સૌ પ્રથમ, વર્તમાન કેસની હકીકતોની ચર્ચા કરતા પહેલા, પી. સોમરાજુ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ આંધ્રપ્રદેશ, ૨૦૨૫ લોસુટ (એસસી) ૧૪૨૩ માં નોંધાયેલા કેસમાં દોષમુક્તિની અપીલોની સુનાવણી કરતી વખતે એપેલેટ કોર્ટની સત્તાઓ અંગે પેરા ૧૧ અને ૧૨ માં સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનોનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે:

"૧૧. આગળ વધતા પહેલા, એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા દોષમુક્તિના હુકમમાં હસ્તક્ષેપને સંચાલિત કરતા સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતોને પુનરાવર્તિત કરવા યોગ્ય રહેશે, જેની ચર્ચા હાઈકોર્ટ દ્વારા આક્ષેપિત ચુકાદામાં પણ કરવામાં આવી છે. સૌ પ્રથમ, આપણે

ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક ૨૦૦૭ (૪)
એસસીસી ૪૧૫ ના મહત્વપૂર્ણ કેસ પર આધાર રાખીએ છીએ જેમાં
આ અદાલતે પાંચ મુદ્દાની પ્રમાણભૂત કસોટી નીચે મુજબ
નિર્ધારિત કરી હતી:

'૪૨. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ પરથી, અમારા સુવિચારિત મતે,
દોષમુક્તિના હુકમ સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે
એપેલેટ કોર્ટની સત્તાઓ અંગેના નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો ઉભરી
આવે છે:

(૧) એપેલેટ કોર્ટ પાસે જે પુરાવા પર દોષમુક્તિનો હુકમ આધારિત
છે તે પુરાવાનું પુનરાવલોકન, પુનઃમૂલ્યાંકન અને પુનઃવિચારણા
કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે.

(૨) ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૮૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ
પર કોઈ મર્યાદા, નિયંત્રણ કે શરત લાદતી નથી અને એપેલેટ કોર્ટ
તેની સમક્ષના પુરાવાના આધારે હકીકત અને કાયદા બંનેના પ્રશ્નો
પર પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે.

(૩) "મહત્વપૂર્ણ અને આકર્ષક કારણો", "સારા અને પર્યાપ્ત આધારો", "ખૂબ જ પ્રબળ સંજોગો", "વિકૃત નિષ્કર્ષો", "સ્પષ્ટ ભૂલો", વગેરે જેવા વિવિધ અભિવ્યક્તિઓનો હેતુ દોષમુક્તિ સામેની અપીલમાં એપેલેટ કોર્ટની વ્યાપક સત્તાઓને મર્યાદિત કરવાનો નથી. આવી શબ્દાવલીઓ પુરાવાઓનું પુનરાવલોકન કરવાની અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવાની અદાલતની સત્તાને મર્યાદિત કરવા કરતાં દોષમુક્તિમાં હસ્તક્ષેપ કરવા અંગેની એપેલેટ કોર્ટની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટેની "ભાષાકીય અલંકારો" સમાન છે.

(૪) જો કે, એપેલેટ કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે દોષમુક્તિના કિસ્સામાં, આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેની પાસે નિર્દોષતાની ધારણા ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા કોઈ વ્યક્તિ દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી તેને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ તેની દોષમુક્તિ મેળવી લીધી હોવાથી, તેની નિર્દોષતાની ધારણા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃપુષ્ટ અને ઢઢ બને છે.

(પ) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વ્યાજબી નિષ્કર્ષ શક્ય હોય, તો એપેલેટ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા દોષમુક્તિના તારણને બદલવું જોઈએ નહીં.' જ (૨૦૦૭) જ એસસીસી જ૧૫.

૧૨. સારાંશમાં, એપેલેટ કોર્ટ પાસે ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૮ અને ૩૮૬ હેઠળ દોષમુક્તિ સામેની અપીલમાં પુરાવાઓનું પુનરાવલોકન અને પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની નિઃશંકપણે સંપૂર્ણ સત્તા છે. જો કે, દોષમુક્તિ પછી નિર્દોષતાની મજબૂત અથવા 'બેવડી' ધારણાને કારણે, હસ્તક્ષેપ મર્યાદિત હોવો જોઈએ. જો રેકૉર્ડના આધારે બે વ્યાજબી દ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોય, તો દોષમુક્તિમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં. ન્યાયિક હસ્તક્ષેપ માત્ર ત્યારે જ વાજબી ઠરે છે જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટનો દ્રષ્ટિકોણ વિકૃત હોય, મહત્વના પુરાવાઓ વાંચવામાં ભૂલ અથવા તેને નજરઅંદાજ કરવા પર આધારિત હોય, અથવા જેના પરિણામે ન્યાયનો સ્પષ્ટ અપલાપ થતો હોય. તદુપરાંત, એપેલેટ કોર્ટે દોષમુક્તિના હુકમને ઉલટાવતા પહેલાં અને પોતાના કારણો આપતા પહેલાં ટ્રાયલ કોર્ટે દોષમુક્તિ માટે આપેલા કારણોની ચર્ચા કરવી જોઈએ. આ અદાલતના તાજેતરના ચુકાદાઓની શ્રેણીએ આ સ્થિતિને વધુ મજબૂત બનાવી છે, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે, મદ્યપ્પા અને

અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, ૨૦૨૪ આઈએનએસસી ૧૦૪, બલુ @ બલરામ @ બાલમુકુંદ અને અન્ય વિરુદ્ધ ધ સ્ટેટ ઓફ મધ્યપ્રદેશ ૨૦૨૪ આઈએનએસસી ૨૫૮, બાબુ સાહેબગૌડા રુદ્રગૌડા અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક ૨૦૨૪ આઈએનએસસી ૩૨૦ અને કોન્સ્ટેબલ ૯૦૭ સુરેન્દ્ર સિંઘ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તરાખંડ ૨૦૨૫ આઈએનએસસી ૧૧૪ નો સમાવેશ થાય છે"

૬.૧ સર્વોચ્ચ અદાલતે, સુરેન્દ્ર સિંઘ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તરાખંડ, ૨૦૨૫ આઈએનએસસી ૧૧૪ ના કેસમાં, પેરા નંબર ૧૧ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૧૧. તાજેતરમાં, બાબુ સાહેબગૌડા રુદ્રગૌડા અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક ના કેસમાં, આ અદાલતની બેન્ચ જેમાં અમારામાંથી એક સભ્ય (બી.આર. ગવર્ધ, જે.) હતા, તેમને દોષમુક્તિ સામેની અપીલમાં હસ્તક્ષેપના વ્યાપ અંગેની કાનૂની સ્થિતિ પર વિચાર કરવાની તક મળી હતી. તે નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

'૩૮. સૌ પ્રથમ, અમે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા આરોપીઓની દોષમુક્તિને પડકારવા માટે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા હસ્તક્ષેપના વ્યાપને સંચાલિત કરતા આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોને પુનરાવર્તિત કરવા ઈચ્છીએ છીએ.

૩૯. આ અદાલતે રાજેશ પ્રસાદ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર [રાજેશ પ્રસાદ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર, (૨૦૨૨) ૩ એસસીસી ૪૭૧: (૨૦૨૨) ૨ એસસીસી (કિ) ૩૧] માં અગાઉના વિવિધ ચુકાદાઓ પર વિચાર કર્યા પછી આ ક્ષેત્રને આવરી લેતી કાનૂની સ્થિતિને સંક્ષિપ્તમાં રજૂ કરી હતી અને નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું: (એસસીસી પાના ૪૮૨-૮૩, પેરા ૨૯)

૨૯. ચુકાદાઓની શ્રેણીનો સંદર્ભ આપ્યા પછી, આ અદાલતે દોષમુક્તિના હુકમ સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે એપેલેટ કોર્ટની સત્તાઓ અંગેના નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો નીચેના શબ્દોમાં તારવ્યા છે: (ચંદ્રપ્પા કેસ [ચંદ્રપ્પા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, (૨૦૦૭) ૪ એસસીસી ૪૧૫: (૨૦૦૭) ૨ એસસીસી (કિ) ૩૨૫], એસસીસી પાનું ૪૩૨, પેરા ૪૨)

૪૨. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ પરથી, અમારા સુવિચારિત મતે, દોષમુક્તિના હુકમ સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે એપેલેટ કોર્ટની સત્તાઓ અંગેના નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો ઉભરી આવે છે:

(૧) એપેલેટ કોર્ટ પાસે જે પુરાવા પર દોષમુક્તિનો હુકમ આધારિત છે તે પુરાવાનું પુનરાવલોકન, પુનઃમૂલ્યાંકન અને પુનઃવિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે.

(૨) ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, નિયંત્રણ કે શરત લાદતી નથી અને એપેલેટ કોર્ટ તેની સમક્ષના પુરાવાના આધારે હકીકત અને કાયદા બંનેના પ્રશ્નો પર પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે.

(૩) "મહત્વપૂર્ણ અને આકર્ષક કારણો", "સારા અને પર્યાપ્ત આધારો", "ખૂબ જ પ્રબળ સંજોગો", "વિકૃત નિષ્કર્ષો", "સ્પષ્ટ ભૂલો", વગેરે જેવા વિવિધ અભિવ્યક્તિઓનો હેતુ દોષમુક્તિ સામેની અપીલમાં એપેલેટ કોર્ટની વ્યાપક સત્તાઓને મર્યાદિત કરવાનો નથી. આવી શબ્દાવલીઓ પુરાવાઓનું પુનરાવલોકન

કરવાની અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવાની અદાલતની સત્તાને મર્યાદિત કરવા કરતાં દોષમુક્તિમાં હસ્તક્ષેપ કરવા અંગેની એપેલેટ કોર્ટની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટેની "ભાષાકીય અલંકારો" સમાન છે.

(૪) જો કે, એપેલેટ કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે દોષમુક્તિના કિસ્સામાં, આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેની પાસે નિર્દોષતાની ધારણા ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા કોઈ વ્યક્તિ દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી તેને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ તેની દોષમુક્તિ મેળવી લીધી હોવાથી, તેની નિર્દોષતાની ધારણા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃપુષ્ટ અને દૃઢ બને છે.

(૫) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વ્યાજબી નિષ્કર્ષ શક્ય હોય, તો એપેલેટ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા દોષમુક્તિના તારણને બદલવું જોઈએ નહીં.'

૪૦. વધુમાં, એચ.ડી. સુંદરા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કલોર્નિડ [એચ.ડી.

સુંદરા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, (૨૦૨૩) ૯ એસસીસી ૫૮૧:
(૨૦૨૩) ૩ એસસીસી (ક્રિ) ૭૪૮] માં આ અદાલતે
સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૭૮ હેઠળ દોષમુક્તિ સામેની
અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે એપેલેટ હકુમતના ઉપયોગને
સંચાલિત કરતા સિદ્ધાંતોનો સારાંશ નીચે મુજબ આપ્યો છે:
(એસસીસી પાનું ૫૮૪, પેરા ૮)

'૮. XXXX XXXX XXXX

૮.૧. આરોપીની દોષમુક્તિ નિર્દોષતાની ધારણાને વધુ મજબૂત
બનાવે છે;

૮.૨. એપેલેટ કોર્ટ, દોષમુક્તિ સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી
વખતે, મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાઓનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવા
માટે હકદાર છે;

૮.૩. એપેલેટ કોર્ટ, દોષમુક્તિ સામેની અપીલનો નિર્ણય કરતી
વખતે, પુરાવાઓનું પુનઃમૂલ્યાંકન કર્યા પછી, એ વિચારવું જરૂરી છે

કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલો ઢ્રષ્ટિકોણ એવો સંભવિત ઢ્રષ્ટિકોણ છે કે જે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે લઈ શકાયો હોત;

૮.૪. જો લેવામાં આવેલો ઢ્રષ્ટિકોણ સંભવિત ઢ્રષ્ટિકોણ હોય, તો એપેલેટ કોર્ટ માત્ર એવા આધાર પર દોષમુક્તિના હુકમને ઉલટાવી શકતી નથી કે બીજો ઢ્રષ્ટિકોણ પણ શક્ય હતો; અને

૮.૫. એપેલેટ કોર્ટ દોષમુક્તિના હુકમમાં માત્ર ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરી શકે છે જો તે એવા તારણ પર પહોંચે કે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે માત્ર એક જ નિષ્કર્ષ નોંધી શકાય તેમ હતો કે આરોપીનો ગુનો વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત થયો હતો અને બીજો કોઈ નિષ્કર્ષ શક્ય ન હતો.'

૪૧. આમ, તે શંકાથી પર છે કે આરોપીની તરફેણમાં નોંધાયેલા દોષમુક્તિના ચુકાદાને ઉલટાવવા માટે એપેલેટ કોર્ટ દ્વારા હસ્તક્ષેપનો વ્યાપ નીચેના સિદ્ધાંતોની મર્યાદામાં રહીને વાપરવાનો રહેશે:

૪૧.૧. કે દોષમુક્તિનો ચુકાદો સ્પષ્ટ વિકૃતિથી પીડાતો હોય;

૪૧.૨. કે તે રેકૉર્ડ પરના મહત્વના પુરાવાઓ વાંચવામાં ભૂલ/વિચારણા કરવામાં ક્ષતિ પર આધારિત હોય; અને

૪૧.૩. કે કોઈ બે વ્યાજબી દ્રષ્ટિકોણ શક્ય ન હોય અને રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ પુરાવાઓ પરથી માત્ર આરોપીના ગુના સાથે સુસંગત હોય તેવો જ દ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોય.'"

૭. એ કાયદાનો સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે દોષમુક્તિ સામેની અપીલમાં, એપેલેટ કોર્ટ એ મર્યાદાથી બંધાયેલી છે કે દોષમુક્તિના હુકમમાં ત્યાં સુધી કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાનો નથી જ્યાં સુધી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓના મૂલ્યાંકન પછી એવું ન જણાય કે તેમાં કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતા અથવા વિકૃતિ છે જે અદાલત દ્વારા સંભવિત રીતે ન સ્વીકારી શકાય તેવી હોય. એ પણ સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે એપેલેટ કોર્ટ માટે પુરાવાઓનું પુનરાવલોકન કરવા પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી પરંતુ, સામાન્ય રીતે દોષમુક્તિના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવશે નહીં કારણ કે આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણા દોષમુક્તિના હુકમ દ્વારા વધુ મજબૂત બને છે. ફોજદારી કેસોમાં ન્યાયના વહીવટના તાણાવાણામાંથી જે સુવર્ણ દોરો પસાર થાય છે તે એ છે કે જો પ્રોસિક્યુશનના કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા પરથી બે દ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોય,

એટલે કે (૧) આરોપીનો ગુનો અને (૨) તેની નિર્દોષતા, તો જે ઢ્રષ્ટિકોણ આરોપીની તરફેણમાં હોય તે અપનાવવો જોઈએ, અને જો ટ્રાયલ કોર્ટ આરોપીની તરફેણમાં ઢ્રષ્ટિકોણ લીધો હોય, તો એપેલેટ કોર્ટ દોષમુક્તિના તારણોમાં દરોડો પાડવો જોઈએ નહીં. એપેલેટ કોર્ટ દોષમુક્તિના ચુકાદા અને હુકમમાં માત્ર ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરી શકે છે જ્યારે પ્રબળ અને નોંધપાત્ર કારણો હોય અને હુકમ સ્પષ્ટપણે અવાજબી હોય અને જ્યાં એપેલેટ કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે કે પુરાવાના આધારે દોષસિદ્ધિ અનિવાર્ય છે.

૮. પી.સી. એક્ટ હેઠળના કેસોના સંદર્ભમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે, નીરજ દત્તા વિરુદ્ધ સ્ટેટ (ગવર્નમેન્ટ ઓફ એન.સી.ટી. ઓફ દિલ્હી), ૨૦૨૨ ૦ સુપ્રિમ (એસસી) ૧૨૪૮ ના કેસમાં, પેરા નંબર ૬૮ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૬૮. ઉપરોક્ત ચર્ચામાંથી જે ફલિત થાય છે તેનો સારાંશ નીચે મુજબ છે: –

(એ) પ્રોસિક્યુશન દ્વારા વાદગ્રસ્ત હકીકત તરીકે જાહેર સેવક દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિની સાબિતી એ અધિનિયમની કલમ ૭ અને ૧૩(૧)(ડી)(i) અને (ii) હેઠળ

આરોપી જાહેર સેવકનો ગુનો સ્થાપિત કરવા માટે અનિવાર્ય શરત
(સાઈન ક્વા નોન) છે.

(બી) આરોપીનો ગુનો સાબિત કરવા માટે, પ્રોસિક્યુશને સૌ પ્રથમ
ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને ત્યારબાદની સ્વીકૃતિને હકીકત
તરીકે સાબિત કરવી પડશે. આ વાદગ્રસ્ત હકીકત કાં તો પ્રત્યક્ષ
પુરાવા દ્વારા સાબિત કરી શકાય છે જે મૌખિક પુરાવા અથવા
દસ્તાવેજી પુરાવાના સ્વરૂપમાં હોઈ શકે છે.

(સી) વધુમાં, વાદગ્રસ્ત હકીકત, એટલે કે, ગેરકાયદેસર લાંચની
માંગણી અને સ્વીકૃતિની સાબિતી, પ્રત્યક્ષ મૌખિક અને દસ્તાવેજી
પુરાવાની ગેરહાજરીમાં સંજોગોના પુરાવા (પરીસ્થિતિજન્ય પુરાવા)
દ્વારા પણ સાબિત કરી શકાય છે.

(ડી) વાદગ્રસ્ત હકીકત, એટલે કે, જાહેર સેવક દ્વારા ગેરકાયદેસર
લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિ સાબિત કરવા માટે, નીચેના
પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખવા પડશે:

(i) જો લાંચ આપનાર દ્વારા જાહેર સેવક તરફથી કોઈ માંગણી ન હોવા છતાં ચૂકવણી કરવાની ઓફર કરવામાં આવે અને તે પછીનો વ્યક્તિ ફક્ત ઓફર સ્વીકારે અને ગેરકાયદેસર લાંચ મેળવે, તો તે અધિનિયમની કલમ ૭ મુજબ સ્વીકૃતિનો કેસ છે. આવા કિસ્સામાં, જાહેર સેવક દ્વારા અગાઉથી માંગણી હોવી જરૂરી નથી.

(ii) બીજી બાજુ, જો જાહેર સેવક માંગણી કરે અને લાંચ આપનાર માંગણી સ્વીકારે અને માંગેલી લાંચ આપે જે બદલામાં જાહેર સેવક દ્વારા મેળવવામાં આવે, તો તે મેળવ્યાનો (ઓબટેઈનમેન્ટ) કેસ છે. મેળવવાના કિસ્સામાં, ગેરકાયદેસર લાંચ માટેની અગાઉની માંગણી જાહેર સેવક તરફથી ઉદ્ભવે છે. આ અધિનિયમની કલમ ૧૩(૧)(ડી)(i) અને (ii) હેઠળનો ગુનો છે.

(iii) ઉપરોક્ત (i) અને (ii) બંને કિસ્સાઓમાં, લાંચ આપનાર દ્વારા ઓફર અને જાહેર સેવક દ્વારા માંગણી અનુક્રમે પ્રોસિક્યુશન દ્વારા વાદગ્રસ્ત હકીકત તરીકે સાબિત થવી જોઈએ. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તેનાથી વધુ કંઈપણ વિના માત્ર ગેરકાયદેસર લાંચની સ્વીકૃતિ અથવા પ્રાપ્તિ તેને અનુક્રમે અધિનિયમની કલમ ૭ કે કલમ ૧૩(૧)(ડી), (i) અને (ii) હેઠળ ગુનો બનાવશે નહીં.

તેથી, અધિનિયમની કલમ ૭ હેઠળ, ગુનો સાબિત કરવા માટે, લાંચ આપનાર તરફથી એક ઓફર હોવી જોઈએ જેને જાહેર સેવક દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે જે તેને ગુનો બનાવશે. તેવી જ રીતે, જાહેર સેવક દ્વારા અગાઉની માંગણી જ્યારે લાંચ આપનાર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે અને બદલામાં ચૂકવણી કરવામાં આવે જે જાહેર સેવક દ્વારા મેળવવામાં આવે, તે અધિનિયમની કલમ ૧૩(૧) (ડી) અને (i) અને (ii) હેઠળ મેળવવાનો ગુનો બનશે.

(ઈ) ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિ અથવા પ્રાપ્તિ અંગેની હકીકતની ધારણા અદાલત દ્વારા અનુમાનના સ્વરૂપમાં માત્ર ત્યારે જ બાંધી શકાય જ્યારે પાયાની હકીકતો પ્રસ્તુત મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા સાબિત થઈ હોય અને તેની ગેરહાજરીમાં નહીં. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીના આધારે, પ્રોસિક્યુશન દ્વારા માંગણીની હકીકત સાબિત થઈ છે કે નહીં તેનો વિચાર કરતી વખતે હકીકતની ધારણા બાંધવાની અદાલત પાસે વિવેકબુદ્ધિ છે. અલબત્ત, હકીકતની ધારણા આરોપી દ્વારા ખંડનને પાત્ર છે અને ખંડનની ગેરહાજરીમાં ધારણા કાયમ રહે છે.

(એફ) જો ફરિયાદી 'હોસ્ટાઈલ' (ફરી જાય) થાય, અથવા મૃત્યુ

પામ્યો હોય અથવા ટ્રાયલ દરમિયાન તેનો પુરાવો આપવા માટે ઉપલબ્ધ ન હોય, તો ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અન્ય કોઈ સાક્ષીના પુરાવા રજૂ કરીને સાબિત કરી શકાય છે જે ફરીથી મૌખિક અથવા દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા પુરાવા આપી શકે છે અથવા પ્રોસિક્યુશન પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા દ્વારા કેસ સાબિત કરી શકે છે. ટ્રાયલ બંધ થઈ જતી નથી કે તેના પરિણામે આરોપી જાહેર સેવકની દોષમુક્તિનો હુકમ થતો નથી.

(જી) જ્યાં સુધી અધિનિયમની કલમ ૭ નો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, વાદગ્રસ્ત હકીકતો સાબિત થવા પર, કલમ ૨૦ અદાલતને એવી ધારણા બાંધવાનો આદેશ આપે છે કે ગેરકાયદેસર લાંચ ઉક્ત કલમમાં દર્શાવ્યા મુજબના હેતુ અથવા ઈનામ માટે હતી. ઉક્ત ધારણા અદાલત દ્વારા કાનૂની ધારણા તરીકે બાંધવાની રહેશે. અલબત્ત, ઉક્ત ધારણા પણ ખંડનને પાત્ર છે. કલમ ૨૦ અધિનિયમની કલમ ૧૩(૧)(ડી)(i) અને (ii) ને લાગુ પડતી નથી.

(એચ) અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળની કાનૂની ધારણા ઉપર મુદ્દા (ઈ) માં ઉલ્લેખિત હકીકતની

ધારણાથી અલગ છે કારણ કે અગાઉની ધારણા ફરજિયાત ધારણા છે જ્યારે પછીની ધારણા પ્રકૃતિમાં વિવેકાધીન છે."

૯. કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં, રેકૉર્ડ પરના પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે અને આંક-૨૦ પર તપાસવામાં આવેલા પી.ડબલ્યુ.-૧ કરણસિંહ કુબેરભાઈ તડવી ફરિયાદી છે, જેમણે જણાવ્યું છે કે તેમણે નવી શરતની જમીનને જૂની શરતની જમીનમાં ફેરવવા માટે અરજી આપી હતી અને તેમના સુપરવાઈઝર જીતુભાઈ સાથે કચેરીએ ગયા હતા. ટેબલ પર કયા અધિકારી હતા તેનું નામ તેઓ જાણતા નથી, પરંતુ તેમને બીજા દિવસે આવવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું અને જ્યારે તેઓ બીજા દિવસે ગયા ત્યારે તેમને ડિસ્પેચ ટેબલ પર જવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું અને ડિસ્પેચ ટેબલ પર બેઠેલા કલાર્કે તેમને જણાવ્યું હતું કે તેમને હુકમ ટપાલથી મળશે. તેમણે એક અઠવાડિયા સુધી રાહ જોઈ પરંતુ હુકમ મળ્યો નહીં, અને ફરીથી ડિસ્પેચ કલાર્ક પાસે પૂછપરછ કરી, જેમણે તેમને જણાવ્યું કે હુકમ ટપાલથી આવશે. કલાર્કે તેમને હુકમ આપતો ન હોવાથી તેમની કલાર્ક સાથે બોલાચાલી થઈ હતી અને આરોપી ડિસ્પેચ કલાર્કના બાજુના ટેબલ પર બેઠા હતા અને આરોપીએ તેમને કચેરીની બહાર ધકેલી દીધા હતા અને તેમને કચેરીમાં પ્રવેશ ન કરવા તેમજ તેમના સુપરવાઈઝર જીતુભાઈને ચલણ તરીકે મોકલવાની રકમ સાથે મોકલવા જણાવ્યું હતું. તેઓ તારીખ ૦૩/૦૩/૨૦૦૮ ના રોજ એન્ટી-કરપ્શન ઓફિસ, ભરૂચ ખાતે ગયા હતા અને

ફરિયાદ દાખલ કરી હતી, જે આંક-૨૧ પર રજૂ કરવામાં આવી છે. સાક્ષીએ પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી અને તેમને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે તેમજ વિદ્વાન એ.પી.પી. દ્વારા તેમની વિગતવાર ઊલટતપાસ કરવામાં આવી છે, પરંતુ સાક્ષીએ પ્રોસિક્યુશનના કેસના મુખ્ય કથનોને સમર્થન આપ્યું નથી. આરોપીના વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઊલટતપાસમાં, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે જ્યારે તેઓ ફરિયાદ નોંધાવવા પોલીસ સ્ટેશન ગયા હતા, ત્યારે પોલીસે તેમને જીતુભાઈને મોકલવા જણાવ્યું હતું, અને ત્યારબાદ તેઓ ભરૂચ ગયા ન હતા. પ્રથમ દિવસે, તેમણે માત્ર તેમની સહી કરી હતી અને બીજા દિવસે જીતુભાઈને ડેપ્યુટી કલેક્ટરની કચેરીએ મોકલ્યા હતા. એસીબીના અધિકારીઓએ કઈ ચલણી નોટો મૂકી હતી તે તેઓ જાણતા નથી અને એસીબી કચેરીમાં કયા અધિકારી હતા તે તેઓ જાણતા નથી. ફરિયાદમાં શું લખ્યું હતું તે તેઓ જાણતા નથી અને બીજા દિવસે તેમના જાણવામાં આવ્યું કે દરોડો પડ્યો હતો.

૯.૧. આંક-૨૪ પર તપાસવામાં આવેલા પી.ડબલ્યુ.-૨ જીતુભાઈ પ્રભુભાઈ તડવી એ વ્યક્તિ છે, જેઓ આરોપીની કચેરીએ ગયા હતા અને આરોપીને લાંચની ચલણી નોટો આપી હતી, પરંતુ સાક્ષી સંપૂર્ણપણે હોસ્ટાઈલ થઈ ગયા છે અને પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી. સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેમણે કેટલાક કાગળો લેવા માટે ડેપ્યુટી કલેક્ટરની કચેરીએ જવાનું હતું,

પરંતુ તેઓ કચેરીમાં કોને મળ્યા હતા તે જાણતા નથી કારણ કે તેઓ બહાર ઉભા હતા. સાક્ષીને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે અને વિદ્વાન એ.પી.પી. દ્વારા તેમની વિગતવાર ઊલટતપાસ કરવામાં આવી છે, પરંતુ પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપે તેવું કંઈપણ રેકૉર્ડ પર આવ્યું નથી. આરોપીના વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઊલટતપાસમાં, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ ચલણ દ્વારા જમીનની ફેરબદલીની રકમ ચૂકવવા ગયા હતા અને જે વ્યક્તિને તેમણે રકમ આપી હતી તેણે ના પાડી હતી અને તેમને મામલતદાર કચેરીએ જઈને રકમ જમા કરાવવા જણાવ્યું હતું. તેમની મૌખિક બોલાચાલી થઈ હતી અને તે સમયે પોલીસ આવી હતી અને તેઓ કચેરીમાંથી બહાર નીકળી ગયા હતા. જ્યારે તેઓ ભરૂચ ખાતે એસીબી કચેરીમાં હતા, ત્યારે અધિકારીએ લાંચની ચલણી નોટો તેમના શર્ટના ખિસ્સામાં મૂકી હતી, પરંતુ અધિકારીએ તેમને શર્ટના ખિસ્સામાંથી રકમ કાઢીને પેન્ટના ખિસ્સામાં મૂકવા જણાવ્યું હતું અને તેમણે શર્ટના ખિસ્સામાંથી લાંચની ચલણી નોટો લઈને તેમના પેન્ટના ખિસ્સામાં મૂકી દીધી હતી. જ્યારે તેઓ ડેપ્યુટી કલેક્ટરની કચેરીએ ગયા, ત્યારે તેમણે જે વ્યક્તિને નાણાં આપવાના હતા તેની સાથે હાથ મિલાવ્યા અને બહારથી અન્ય કોઈ વ્યક્તિએ પૂર્વ-નિર્ધારિત ઈશારો કર્યો અને તેમને તે વ્યક્તિને રકમ આપવા જણાવ્યું, અને તેથી, તેમણે તે વ્યક્તિને રકમ આપવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો.

૯.૨. આંક-૩૬ પર તપાસવામાં આવેલા પી.ડબલ્યુ.-૩ રાજેન્દ્રકુમાર

કૃપાશંકર ત્રિવેદી પંચ સાહેદ છે જેમણે પ્રોસિક્યુશનના કેસને અને આંક-૩૮ પર રજૂ કરાયેલા પંચનામાને સંપૂર્ણ સમર્થન આપ્યું છે. આરોપીના વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઊલટતપાસમાં, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ નિયત પગાર પર નોકરી કરે છે અને તેમની કચેરી કલેક્ટર કચેરીના કમ્પાઉન્ડની અંદર આવેલી છે. તેમણે ટ્રેપ ગોઠવનાર અધિકારીની સૂચનાથી ફરિયાદ પર પોતાની સહી કરી હતી અને જ્યારે તેઓ ટ્રેપ ગોઠવનાર અધિકારી પાસે ગયા ત્યારે રૂપિયા ૫,૫૦૦/- ની રકમ ટેબલ પર પડી હતી. તેઓ જીતુભાઈની પાછળ કચેરીમાં પ્રવેશ્યા હતા અને જીતુભાઈ ડાબી બાજુએ આવેલા ટેબલ પર કંઈક પૂછપરછ કરી રહ્યા હતા. તે સમયે રૂમમાં ઘણા લોકો હતા અને તેમણે ડેપ્યુટી કલેક્ટરની કચેરીમાં ખૂબ જ ટૂંકા સમય માટે રાહ જોઈ હતી. જીતુભાઈ જે વ્યક્તિ સાથે વાતચીત કરી રહ્યા હતા તેને તેઓ ઓળખી શકતા નથી અને તેમણે અંતર જાળવવાનું હોવાથી, તેઓ ટાઈપિસ્ટ પાસે કચેરીની બહાર ઉભા હતા, તેઓ જીતુભાઈ અને તે વ્યક્તિ વચ્ચેની વાતચીત સાંભળી શક્યા ન હતા અને જીતુભાઈએ આરોપી નંબર ૨ સાથે હાથ મિલાવ્યા હતા. તેમણે કચેરીમાં જીતુભાઈને શોધ્યા કારણ કે કચેરીમાં ભીડ હતી અને રૂમમાં ઘણા ટેબલ અને ઘણી વ્યક્તિઓ હતી અને પંચનામા પર તેમની સહીઓ લેવામાં આવી હતી. સહીઓ કરવા સિવાય અન્ય કોઈ પ્રક્રિયા કરવામાં આવી ન હતી અને તેમને બીજા દિવસે એસીબી કચેરીએ બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને સહીઓ કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું. તેઓ ત્યારબાદ એસીબી કચેરીએ ગયા ન હતા અને

તેમની કચેરીએ તેમને એસીબી અધિકારીઓની સૂચના મુજબ કામ કરવા જણાવ્યું હતું. સાક્ષી આંક-૪૦ પર રજૂ કરાયેલા આરોપી નંબર ૨ ના ધરપકડ પંચનામા અને આંક-૪૧ પર રજૂ કરાયેલા આરોપી નંબર ૧ ના ધરપકડ પંચનામાના પણ પંચ સાહેદ છે. સાક્ષીએ આંક-૩૯ પર જમી મેમો પણ રજૂ કર્યો છે.

૯.૩. આંક-૫૫ પર તપાસવામાં આવેલા પી.ડબલ્યુ.-૪ બલવંતસિંહ શિવાજી રાણા ટ્રેપ ગોઠવનાર અધિકારી છે અને તેમણે ફરિયાદી કરણસિંહ કુબેરભાઈ તડવી તારીખ ૦૧/૦૩/૨૦૦૮ ના રોજ તેમની કચેરીએ આવ્યા ત્યારથી લઈને ટ્રેપ સફળ થઈ ત્યાં સુધી તેમણે હાથ ધરેલી સમગ્ર પ્રક્રિયાનું વર્ણન કર્યું છે. ઊલટતપાસમાં, તેમણે જણાવ્યું છે કે અન્ય જિલ્લામાં કોઈ કચેરીમાં દરોડો પાડવા માટે, તેમણે વરિષ્ઠ અધિકારીની પરવાનગી લેવી પડતી હોય છે, પરંતુ આ કેસમાં કોઈ પરવાનગી લેવામાં આવી ન હતી. ફરિયાદી તારીખ ૦૧/૦૩/૨૦૦૮ ના રોજ તેમની કચેરીએ આવ્યા હતા અને જ્યારે પંચ સાહેદો તારીખ ૦૧/૦૩/૨૦૦૮ ના રોજ કચેરીએ આવ્યા ત્યારે ફરિયાદી હાજર ન હતા. એવી માર્ગદર્શિકા છે કે જ્યારે ભ્રષ્ટાચાર અંગે ફરિયાદ કરવામાં આવે ત્યારે પ્રાથમિક પૂછપરછ કરવી જરૂરી હોય છે અને કોઈ ગુપ્ત પૂછપરછ અંગે કોઈ નોંધ કરવામાં આવી નથી અને તેમણે ફરિયાદીના ભૂતકાળની ચકાસણી કરી નથી. ફરિયાદીએ અગાઉ પોલીસ વિભાગના સભ્યો સામે ફરિયાદો નોંધાવી છે કે કેમ તે

તેઓ જાણતા નથી. ફરિયાદીને રૂપિયા ૫,૫૦૦/- ની ચલણી નોટો ક્યાંથી મળી તેની તેમણે પૂછપરછ કરી ન હતી અને તારીખ ૦૩/૦૩/૨૦૦૮ ના રોજ ફરિયાદી કરણસિંહ કુબેરભાઈ તડવી, સાક્ષી જીતુભાઈ અને પંચ સાહેદો સવારના ૧૦:૦૦ વાગ્યાથી તેમની કચેરીએ હતા. આરોપી નંબર ૧ એ ગેરકાયદેસર લાંચની રકમ સ્વીકારી ન હતી અને જ્યારે આરોપી નંબર ૧ ગેરકાયદેસર લાંચની રકમ સ્વીકારે ત્યારે જીતુભાઈને પૂર્વ-નિર્ધારિત ઇશારો કરવા માટે તેમણે સૂચના આપી હતી. ટ્રેપના દિવસે આરોપી નંબર ૧ તેમની ફરજ પર હાજર હતા તે સાબિત કરવા માટે તેમણે મસ્ટર રોલ જમ કર્યો ન હતો.

૯.૪. આંક-૬૮ પર તપાસવામાં આવેલા પી.ડબલ્યુ.-૫ રમેશચંદ્ર મકનભાઈ પટેલ સક્ષમ સત્તાધિકારી છે, જેમણે મંજૂરી આપી છે, જે આંક-૬૮ પર રજૂ કરવામાં આવી છે. ઊલટતપાસમાં, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે આંક-૬૮ પરના મંજૂરીના હુકમમાં તેમણે એસીબી કચેરીમાંથી મળેલા પત્રનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી અને તેમણે પંચનામું વાંચ્યું હોવાનું જણાવ્યું નથી. મંજૂરી માટેની વિનંતી શાહીબાગ, અમદાવાદ ખાતેની એસીબી કચેરીમાંથી મોકલવામાં આવી હતી, અને મંજૂરીના હુકમમાં મુદ્દામાલ ની હકીકતોનો ઉલ્લેખ નથી.

૯.૫. આંક-૭૧ પર તપાસવામાં આવેલા પી.ડબલ્યુ.-૬ શૈલજા અરુણ વકરે રાજપીપળા ખાતેની મામલતદાર કચેરીમાં મામલતદાર, નાંદોદ તરીકે ફરજ

બજાવતા હતા અને તેમણે જણાવ્યું છે કે તારીખ ૨૬/૦૮/૨૦૦૭ ના હુકમથી, તેમના પુરોગામી દ્વારા આરોપી નંબર ૨ ને એડ-હોક પટાવાળા તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને હુકમની નકલ આંક-૭૨ પર રજૂ કરવામાં આવી છે. આરોપીના વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઊલટતપાસમાં, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ કહી શકે નહીં કે ઘટનાની તારીખે આરોપી નંબર ૨ ફરજ પર હતા કે કેમ.

૯.૬ આંક-૭૫ પર તપાસવામાં આવેલા પી.ડબલ્યુ.-૭ કૃષ્ણા આત્મારામ પાટીલ તપાસ કરનાર અધિકારી છે, જેમણે તપાસ દરમિયાન તેમના દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાનું વર્ણન કર્યું છે. આરોપીના વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઊલટતપાસમાં, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે આરોપી નંબર ૧ ટ્રેપના દિવસે તેમની કચેરીમાં અને ફરજ પર હતા તે દર્શાવવા માટે કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવા ન હતા અને ચાર્જશીટમાં આરોપી નંબર ૧ ના સહ-કર્મચારીઓને સાક્ષી તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા ન હતા. સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે માત્ર તે જ સાક્ષીઓ જેમણે ફરિયાદના કેસને સમર્થન આપ્યું છે તેમને ચાર્જશીટમાં સાક્ષી તરીકે દર્શાવવામાં આવશે. આરોપી નંબર ૨ માટે વૈકલ્પિક પેન્ટની વ્યવસ્થા કોણે કરી હતી તે અંગે કોઈ પુરાવા ન હતા અને તપાસ દરમિયાન એવું બહાર આવ્યું હતું કે નવી શરતની જમીનને જૂની શરતની જમીનમાં ફેરવવાની સત્તા ડેપ્યુટી કલેક્ટર પાસે હતી. આરોપી નંબર ૧ ની નાની

બચત ખાતાના નાયબ મામલતદાર તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી અને આરોપી નંબર ૧ ને જમીનની નવી શરતમાંથી જૂની શરતમાં ફેરવવાની કામગીરી સોંપવામાં આવી હતી તે દર્શાવવા માટે કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવા ન હતા. આંક-૬૯ પર રજૂ કરાયેલા મંજૂરીના હુકમમાં એવો ઉલ્લેખ છે કે આરોપી નંબર ૧ નાયબ મામલતદાર, નાની બચત ખાતા તરીકે ફરજ પર હતા અને બદલીના હુકમમાં એવો ઉલ્લેખ ન હતો કે આરોપી નંબર ૧ ને અન્ય કોઈ વધારાની કામગીરી સોંપવામાં આવી હતી.

૯.૭. આંક-૮૦ પર તપાસવામાં આવેલા પી.ડબલ્યુ.-૮ ગોવિંદસિંહ કરસનભાઈ રાઠોડે જણાવ્યું છે કે આરોપી નંબર ૨ ની તારીખ ૧૬/૦૬/૨૦૦૭ થી તારીખ ૦૩/૦૬/૨૦૦૭ સુધી રૂપિયા ૧,૫૦૦/- ના નિયત માસિક પગાર પર એડ-હોક પટાવાળા તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી અને આંક-૭૨ પર હુકમ રજૂ કર્યો છે. આરોપીના વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઊલટતપાસમાં, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે નિમણૂક માત્ર ચાર મહિના માટે જ હતી અને તેઓ જાણતા નથી કે ત્યારબાદ નિમણૂક લંબાવવામાં આવી હતી કે નહીં.

૧૦. પ્રોસિક્યુશન દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા સમગ્ર પુરાવાના સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન પરથી, ફરિયાદમાંથી એવું બહાર આવે છે કે ફરિયાદીએ વાંસલા ગામમાં આવેલી બ્લોક નંબર ૧૦૬ વાળી જમીનના કથિત માલિકો ચંચળબેન

મોતીભાઈ અને સવિતાબેન મોતીભાઈના પાવર ઓફ એટર્ની ધારક હોવાનો દાવો કર્યો હતો. જો કે, પ્રોસિક્યુશન ઉક્ત જમીનની માલિકી સ્થાપિત કરવા માટે કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યું છે અને તેથી આ પાયાની હકીકત અસાબિત રહે છે.

૧૦.૧. પ્રોસિક્યુશનના કેસ મુજબ, આરોપી નંબર ૧ એ વાંસલા ગામની સીમમાં આવેલી બ્લોક નંબર ૧૦૬ વાળી ખેતીની જમીનને નવી શરતની જમીનમાંથી જૂની શરતની જમીનમાં ફેરવવા માટે ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી કરી હોવાનો આક્ષેપ છે. જો કે, રેકૉર્ડ પર એ દર્શાવવા માટે અંશમાત્ર પણ પુરાવો નથી કે આરોપી નંબર ૧ આવી ફેરબદલીની પ્રક્રિયા સાથે સંકળાયેલા હતા અથવા તેમાં તેમની કોઈ ભૂમિકા કે સત્તા હતી. તેનાથી વિપરીત, આંક-૬૯ પર રજૂ કરાયેલ મંજૂરીનો હુકમ સ્પષ્ટપણે નોંધે છે કે આરોપી નંબર ૧ મામલતદાર કચેરીમાં નાયબ મામલતદાર, નાની બચત ખાતા તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને એવું સૂચવવા માટે કોઈ સામગ્રી નથી કે તેમને જમીનની શરત ફેરવવાની અરજીઓ પર પ્રક્રિયા કરવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું હતું અથવા તેઓ તેના માટે સક્ષમ હતા. તપાસ કરનાર અધિકારીએ જણાવ્યું છે કે તપાસ દરમિયાન એવું બહાર આવ્યું હતું કે નવી શરતની જમીનને જૂની શરતની જમીનમાં ફેરવવાની સત્તા ડેપ્યુટી કલેક્ટર પાસે હતી.

૧૦.૨. જ્યાં સુધી માંગણીના મહત્વના પાસાનો સંબંધ છે, ફરિયાદી હોસ્ટાઈલ થઈ ગયા છે અને પ્રોસિક્યુશનના કેસને બિલકુલ સમર્થન આપ્યું નથી. તેમણે આરોપી નંબર ૧ દ્વારા કરવામાં આવેલી ગેરકાયદેસર લાંચની કોઈ માંગણી અંગે એક પણ શબ્દ ઉચ્ચાર્યો નથી. પી.ડબલ્યુ.-૨ જીતુભાઈ પ્રભુભાઈ તડવી, જેઓ ફરિયાદીના સુપરવાઈઝર હતા અને જેઓ કથિત રીતે ટ્રેપના દિવસે લાંચની ચલણી નોટો લઈને આરોપી નંબર ૧ ની કચેરીએ ગયા હતા, તેમણે પણ પ્રોસિક્યુશનને સમર્થન આપ્યું નથી અને તેઓ પોતાના અગાઉના નિવેદનથી સંપૂર્ણપણે ફરી ગયા છે. આમ, આરોપી નંબર ૧ એ કોઈપણ સમયે ગેરકાયદેસર લાંચની કોઈ માંગણી કરી હતી તે સ્થાપિત કરવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ વિશ્વસનીય પુરાવો નથી.

૧૦.૩. પી.ડબલ્યુ.-૩ પંચ સાહેદ રાજેન્દ્રકુમાર કૃપાશંકર ત્રિવેદીએ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે તેમણે પી.ડબલ્યુ.-૨ જીતુભાઈ પ્રભુભાઈ તડવી અને આરોપી નંબર ૧ વચ્ચેની કોઈ વાતચીત સાંભળી ન હતી કારણ કે રૂમમાં ઘણી વ્યક્તિઓ હાજર હતી અને તેમણે કચેરીની બહાર ટાઈપિસ્ટ પાસે ઉભા રહીને અંતર જાળવવાનું હતું. પરિણામે, કથિત માંગણી, ટ્રેપના સમયે પણ, વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત થઈ નથી. વધારામાં, પંચ સાહેદે જુબાની આપી છે કે પંચનામા પર તેમની સહીઓ મેળવવા સિવાય, કચેરીમાં અન્ય કોઈ પ્રક્રિયા કરવામાં આવી ન હતી અને તેમને પાછળથી બીજા દિવસે એસીબી કચેરીમાં

કેટલાંક દસ્તાવેજો પર સહી કરવા માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા, જે પ્રોસિક્યુશનની કથની પર વધુ ગંભીર શંકા પેદા કરે છે.

૧૦.૪. આરોપી નંબર ૧ નવી શરતની જમીનને જૂની શરતની જમીનમાં ફેરવવાની કામગીરીના પ્રભારી હતા અથવા તેની સાથે જોડાયેલા હતા તે દર્શાવતા કોઈ પુરાવાના અભાવે અને અગાઉની કોઈ માંગણી અથવા ટ્રેપના સમયે માંગણીની સાબિતીના અભાવે, પી.સી. એક્ટની કલમ ૭ અને ૧૩ હેઠળના ગુનાઓનું સૌથી આવશ્યક તત્વ અસ્થાપિત રહે છે. પરિણામે, વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળની વૈધાનિક ધારણા આકર્ષાતી નથી.

૧૦.૫. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતા અને રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાના સ્વતંત્ર પુનઃમૂલ્યાંકન પર, આ અદાલતને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણોમાં કોઈ વિકૃતિ, ગેરકાયદેસરતા અથવા મહત્વની નબળાઈ જણાતી નથી. પ્રોસિક્યુશન ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિની પાયાની હકીકતો સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યું છે, જે પી.સી. એક્ટની કલમ ૧૩(૨) સાથે વાંચતા કલમ ૭ અને ૧૩(૧)(ડી) હેઠળના ગુનાઓ ગઠિત કરવા માટે અનિવાર્ય શરત (સાઈન ક્વા નોન) છે. મહત્વના સાક્ષી એવા ફરિયાદી હોસ્ટાઈલ થઈ ગયા હોવાથી અને તેઓ પોતાના અગાઉના કથનથી ફરી

ગયા હોવાથી તેમજ પંચ સાહેદે માંગણી સંબંધિત કોઈ વાતચીત સાંભળી ન હોવાથી, પ્રોસિક્યુશનનો કેસ ડામાડોળ અને અવિશ્વસનીય પુરાવા પર આધારિત છે. વધુમાં, રેકૉર્ડ પર એવી કોઈ સામગ્રી નથી જે દર્શાવે કે આરોપીને જમીનની શરત ફેરવવાની કામગીરી સોંપવામાં આવી હતી અથવા તેઓ તે કરવા માટે સક્ષમ હતા, જેના માટે કથિત માંગણી કરવામાં આવી હતી. માંગણીની સાબિતીના અભાવે, પી.સી. એક્ટની કલમ ૨૦ હેઠળની વૈધાનિક ધારણા ઉદ્ભવતી નથી. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલો દ્રષ્ટિકોણ એ રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે એક સંભવિત અને વ્યાજબી દ્રષ્ટિકોણ છે અને જો બીજો દ્રષ્ટિકોણ કાલ્પનિક રીતે શક્ય હોત તો પણ, તે દોષમુક્તિ સામેની અપીલમાં હસ્તક્ષેપને પાત્ર ઠરત નહીં.

૧૧. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રોસિક્યુશનના પુરાવાના તમામ પાસાઓની ચર્ચા કરી છે અને એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો છે કે આરોપીની દોષસિદ્ધિને સમર્થન આપે તેવો કોઈ વિશ્વસનીય પુરાવો નથી અને પ્રોસિક્યુશન આરોપી સામેનો તહોમત સ્થાપિત કરવામાં સદંતર નિષ્ફળ ગયું છે. એ સુસ્થાપિત કાયદો છે કે જ્યાં સુધી પુરાવા સ્પષ્ટ, સબળ અને વિશ્વસનીય ન હોય ત્યાં સુધી કોઈ દોષસિદ્ધિ નોંધી શકાય નહીં અને સમગ્ર પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરતા, પુરાવા વિરોધાભાસી છે અને ગળે ઉતરે તેવા નથી. વિદ્વાન સર્વોચ્ચ અદાલતે પી. સોમરાજુ (ઉપરોક્ત) અને સુરેન્દ્ર સિંઘ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં અવલોકન કર્યા

મુજબ, દોષમુક્તિના તારણમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે એપેલેટ કોર્ટનો વ્યાપ મર્યાદિત છે અને જ્યાં સુધી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ વિકૃતિ અને ગેરકાયદેસરતા ન જણાય ત્યાં સુધી, એપેલેટ કોર્ટ માત્ર એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે જ હસ્તક્ષેપ કરશે કે ન્યાયનો કોઈ અપલાપ થયો નથી. વર્તમાન કેસમાં, આરોપી દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચની કોઈ માંગણી કરવામાં આવી હતી અથવા આરોપીએ ગેરકાયદેસર લાંચની કોઈ રકમ સ્વીકારી હતી તેવો અંશમાત્ર પણ પુરાવો નથી અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સોંપવામાં આવેલા કારણો ન્યાયી અને યોગ્ય છે. આ અદાલતે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના તારણોનું અવલોકન કર્યું છે અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે તમામ પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કરીને, એક સુવ્યવસ્થિત ચુકાદા અને હુકમમાં આરોપીને દોષમુક્ત કર્યા છે અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણોમાં કોઈ વિકૃતિ કે ગેરકાયદેસરતા નથી. આ અદાલત વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના તારણો, કારણો, અંતિમ નિષ્કર્ષ અને તેના પરિણામસ્વરૂપ દોષમુક્તિના હુકમ સાથે સંપૂર્ણપણે સહમત છે.

૧૨. આ અદાલતને આક્ષેપિત ચુકાદા અને હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનું કોઈ કારણ જણાતું નથી અને વર્તમાન અપીલ ગુણવત્તા વિનાની છે અને પરિણામસ્વરૂપ, તેને ફગાવી દેવામાં આવે છે.

૧૩. વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ (એસીબી) અને એફટીસી, જીલ્લો નર્મદા

@ રાજપીપળા દ્વારા સ્પેશિયલ એસીબી કેસ નંબર ૨ ઓફ ૨૦૦૮ માં તારીખ ૩૦/૦૩/૨૦૧૧ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલો આક્ષેપિત ચુકાદો અને હુકમ આથી બહાલ રાખવામાં આવે છે. જામીનખત રદ કરવામાં આવે છે.

૧૪. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી (આર.એન્ડ.પી.) તાકીદે સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને પરત મોકલી આપવામાં આવે.

સહી/-

(સુશ્રી એસ.વી. પિન્ટો, ન્યાયાધિશ)

એફ.એસ. કાઝી

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.